

СРЕДНОВЕКОВНАТА БЪЛГАРСКА ЛЕКСИКА - ПРЕНОСИ И ДИСКУРСИ

доцент д-р Ани Кемалова
ПУ “Паисий Хилендарски”
Катедра по общо езиковзнание и история на
българския език

ЕСТЕСТВЕН ↔ НОРМИРАН ЕЗИК

- Спонтанно възникване
- Система, базирана на вътрешни закономерности
- “Генетични” дадености
- Родствени взаимоотношения
- “Съседски” взаимоотношения
- Влияние на околната (неезикова) среда
- Еволюционни промени
- Не зависи от човешкото разбиране

- Антропогенен преднамерен продукт
- Система, базирана на субективна регламентация
- Атрибут на държавната организация
- Няма естествен развой
- Кодификационните промени са в правомощията на оторизирани субекти
- Съществуването му изцяло зависи от човешкото разбиране

НАИМЕНОВАНИЯ ЗА ВЛАДЕТЕЛСКИ ТИТЛИ

Индоевропейската дума ***kūning** и нейното пътуване през времето и пространството

Anglo-Saxon ***cuning** / Старовисоконемски ***kuning**

- Английски → **king**

- Немски → **könig**

● В езика на славяните

1. Квантитетът в квалитет
й → ъ (о ~ и)
2. Закон за възходящата звучност - ***in** → е ()
3. Закон за сричковия синхармонизъм -
+ г → з → ж

● КЪНЪЗЪ

- В резултат на естествен развой (отмиране на ЗВЗ):
 1. Изпадане на слабите ерови гласни → обеззвучаване на звучните съгласни в изглас
 2. Промени в артикулацията на назалните гласни →

Между X и XI век - [кнс]

Около края на XIV в. [кнес]

КНИЖОВНИТЕ НОРМИ И ТЕХНИТЕ ВАРИАЦИИ

- До късното Средновековие

- КЪНЪЗЪ / КЪНЪЗЪ

- КНЪЗЪ / КНЪЗЪ

- КНЕЪЗЪ / КНЕЪЗЪ

- През Възраждането до наши дни

Българското наследство

- КНЕЪЗЪ

Второ руско влияние

→ а, я

Силата на традицията

до 1945 г. - **КНЯЗЪ**

“Обратна тяга” (влиянието на нормата) - **КНЯЗ**

В германските езици “крал”

А нашата дума “крал”?

- Среща с името на Карл Велики
- Отново вездесъщият закон
- Метатеза на ликвидните съгласни
- Обща основа, но различен детайл
- крал / краљ / Král / Król / король / кароль

Западен уклон

Карл Велики - *Kaiser* на Великата Римска империя

От Гай Юлий Цезар до цар Симеон I Велики

Gaius Iulius **Caesar** - през Октавиан Август до Клавдий

Кентум наследство

- Καίσαρας
- *Kaiser*
- *кайзер* - нова транслитерирана заемка
- *кесар*

Праславянската рецепция

Kaisar

1. Монофтонгизация на низходящия тавтосилабичен дифтонг:

$ai > \hat{e}$ (ѣ)

2. Втора палатализация: $k + \text{ѣ} > \text{цѣ}$

цѣсарь → царь → цар

НЕ ИМАМЪ ЦРѢ. ТЪК'МО К'ЕСАРѢ.
(Зографско четириевангелие, Йоан XIX, 15)

**БЛАГОДАРЯ ЗА ПРОЯВЕНИЯ
ИНТЕРЕС!**

Пловдив, 16.07.2021 г.